

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

Факультет суспільних та прикладних наук

Кафедра права та публічного управління

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з методичної роботи

 Ярослав ШТАНЬКО

“30” 08 2024 р.

ІСТОРІЯ ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ І ПРАВО

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань:	08 Право
Спеціальність:	081 Право
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма:	“Право”
Освітній рівень:	перший (бакалаврський)
Статус дисципліни:	обов’язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання:	українська

**Івано-Франківськ
2024**

Розробник:
д.і.н., проф., професор кафедри
права та публічного управління

Тетяна ГУМЕНЮК

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри права та публічного управління
протокол №_1_ від _30_ серпня 2024 р.

В.о завідувача кафедри

Олександра ПТАШНИК

УЗГОДЖЕНО:

Гарант ОПП

Євген ПИСЬМЕНСЬКИЙ

СХВАЛЕНО:

на засіданні Науково-методичної ради, протокол № 1 від 30.08. 2024 р.

e-mail	tetiana.humeniuk@ukd.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	<u>Кафедра права та публічного управління</u>
Посилання на сайт	https://ukd.edu.ua
Сторінка курсу в СДО	https://online.ukd.edu.ua/course/view.php?id=4405

ВСТУП

Анотація навчальної дисципліни «Історія вчень про державу і право». Історія вчень про державу і право покликана розкривати закономірності процесу розвитку знань про державу і право, про владу та її призначення, а також формувати політичні та правові ідеали. Історія вчень про державу і право досліджує найбільш загальні теоретико-світоглядні проблеми держави і права в їх історичному розвитку з метою поглибленого пізнання політико-правової дійсності.

Місце дисципліни освітній програмі. Вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши такі навчальні дисципліни, як історія держави і права, теорія держави і права.

Цілі та зміст.

Основні завдання:

навчити студентів аналізувати й обґрунтовувати вчення про державу і право різних мислителів з сучасної точки зору.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні **знати:**

проблеми співвідношення понять держави, права, політики, питання юридичної рівності або станових привілеїв, прав людини, співвідношення особистості та держави, держави та права, політики та моралі, реформи і революції тощо. Знання про різні варіанти вирішення цих проблем і про обґрунтування цих рішень – необхідна частина сучасної політичної й правової свідомості. Змагання ідейних течій, обмін доказами, проблемами дають можливість зжити вузькість й одномірність ідеологічно деформованої свідомості, строго орієнтованої на офіційний світогляд, що панував.

вміти:

застосовувати на практиці ідеї та теоретичні положення; критично осмислювати негативні моменти, які були в політико-правовій думці на тому чи іншому етапі розвитку нашої держави; побачити цінність ідей, доктрин для сучасного творення нашої незалежної держави; сформулювати почуття відповідальності за долю нашої держави; побачити особливості української державно-правової думки та її безсумнівний зв'язок із світовою історією вчень про державу і право; аналізувати джерела мислителів, філософів, юристів з питань розуміння держави і права.

Мета дисципліни - ознайомити студентів з державно-правовими ідеями, теоріями, концепціями мислителів, філософів, які мали місце в історії; допомогти сформулювати науковий світогляд майбутніх юристів; допомогти студентам самостійно аналізувати суспільно-політичні явища сучасності; ознайомити студентів з історією правової думки від найдавніших часів і до сьогодення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти будуть знати як застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи; пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Професійні компетентності та результати навчання, яких набувають здобувачі внаслідок вивчення навчальної дисципліни «Історія вчень про

державу і право» (шифри та зміст компетентностей та програмних результатів вказані відповідно до освітньої програми «Право», введеної в дію ЗВО «Університет Короля Данила» 02.09.2024 року)

Шифр та назва компетентності	Шифр та назва результату навчання
ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій	РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
ЗК 14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності	РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю
СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.	РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.	РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	перший (I)		
Семестр	перший (I)		
Кількість кредитів ECTS	3		
Аудиторні навчальні заняття	лекції	денна форма	заочна форма
		28 год.	10 год.
	семінари	14 год.	6 год.
Самостійна робота		48 год	74 год.
Форма підсумкового контролю	екзамен		

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни¹:

Пререквізити	Постреквізити
--------------	---------------

Історія держави і права	Теорія держави і права
Критичне мислення	Особистісна ефективність

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік тем лекційного матеріалу

Тема 1. Політико-правові вчення Давнього Сходу (1 год.).

Виникнення політико-правових вчень. Політико-правові вчення Давньої Індії. Політико-правові вчення Давнього Китаю.

Питання для самостійного вивчення: Виникнення політико-правових вчень. Їх загальна характеристика. Міфологічний та релігійний характер. Політико-правова свідомість давніх народів Китаю, Індії, Шумеру, Вавилону, Персії, Іудейської держави, Єгипту та ін. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 2. Політичні і правові концепції античного світу (1 год.).

Політичні і правові концепції Стародавньої Греції. Політичні і правові теорії Стародавнього Риму. Політичні і правові ідеї раннього християнства. Зародження політико-правових вчень Августина Блаженного.

Питання для самостійного вивчення:

Виникнення політико-правових вчень. Їх загальна характеристика. Міфологічний та релігійний характер. Політичні і правові вчення Стародавньої Греції. Основні етапи розвитку політико-правової думки.

Гомер про справедливість та звичай, звичаєве право у поемах «Іліада», «Одіссея». Гесіод у поемі «Теогонія». «Важкі дні» про ідею права, справедливості. «Сім мудреців» і закони. Піфагор та справедливі закони. Геракліт за Божественний закон як джерело людського закону. Вчення Демокріта про закони для звичайних людей. Мудрій людині закони не потрібні. Сократ та його ідея законності. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 3. Політичні і правові ідеї Західної Європи періоду середньовіччя (2 год.).

Теократичні вчення Августина Аврелія і тираноборська концепція Іоанна Солсберійського. Політико-правові ідеї середньовічних ересей.

Хома (Тома) Аквінський. Політико-правова теорія середньовічної схоластики.

Вчення про закони і державу Марсілія Падуанського. Середньовічні юристи.

Питання для самостійного вивчення: Загальна характеристика політико-правової ідеології. Теократичні вчення Августина Аврелія. Тираноборська концепція Іоанна Солсберійського. Основна ідея «тираноборчої концепції».

Політико-правові ідеї середньовічних ересей. «Добрі люди». Джон Уікліф. Ян Гус. «Гуситський рух». Програма Чашників. Програма таборитів. Селянсько-плебейські ересі. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 4. Погляди на державу і право в епоху Відродження, Реформації в Західній Європі XVI ст. (2 год.).

Вчення Нікколо Макіавеллі про державу. Теорія Жана Бодена про державний суверенітет. Політико-правові ідеї Реформації. Утопічний соціалізм і комунізм Томаса Мора і Томмазо Кампанелли. Політико-правові ідеї тираноборців. Етьєн де Ла Боєсі.

Питання для самостійного вивчення: Вчення Нікколо Макіавеллі про державу. Відмова від теологічного тлумачення походження держави. Співвідношення політики, права, моралі. Робота «Государ». (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 5. Політико-правова думка періоду ранніх антифеодальних революцій у Голландії й Англії (2 год.).

Вчення Гуго Гроція про право і державу. Погляди Томаса Гоббса на державу і право. Правова ідеологія в період Англійської революції 1640–1649 рр. Теорія природного права Бенедикта Спінози. Вчення Джона Локка про право і державу. Обґрунтування «Славної революції» в Англії 1688 р.

Питання для самостійного вивчення: Вчення Гуго Гроція про право і державу. Юриспруденція, природне та позитивне право. Принципи права. Міжнародне право. Ознаки держави. Верховна влада. Трактат «Про право війни і миру». Вчення Томаса Гоббса про державу і право. Природні закони. Війна всіх проти всіх – природний стан людства. Розуміння свободи як права робити все те, що не заборонено законом. Ціль законів. Робота «Левіафан, або матерія, форма і влада держави». (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 6. Правові ідеї німецького та італійського Просвітництва XVII- XVIII ст. (2 год.).

Природно-правові теорії в Німеччині. Самуїл Пуфендорф. Християн Томазій. Християн Вольф. Правові теорії в Італії. Джамбаттіста Віко. Чезаре Беккарія.

Питання для самостійного вивчення: Природно-правові теорії в Німеччині. Два напрямки в галузі державно-правової теорії. Самуїл Пуфендорф – засновник юридичної науки в Німеччині на світській основі. Християн Томазій про державотворення, природне право. Влада та її моральний, політичний, правовий аспекти. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 7. Концепції держави і права французького Просвітництва у XVIII ст. (1 год.).

Політико-правова програма Вольтера. Політико-правова доктрина Шарля Монтеск'є. Теорія народного суверенітету Жан-Жака Руссо. Політико-правові вчення французького соціалізму і комунізму. Політико-правові думки періоду Французької революції 1789–1794 рр. Проблеми держави і права в документах «Змова в ім'я рівності».

Питання для самостійного вивчення: Політико-правова програма Вольтера. Теорія «деїзму». «Християнство і розум не можуть існувати одночасно». Позиція раціоналізму. Царство розуму і свободи. Природні права. Право приватної власності. Політико-правова доктрина Шарля Монтеск'є. Робота «Про дух законів». 1748 р. Природний стан людства та природні закони. Свобода «є право

робити все, що дозволено законами». Форми держави. Поділ влади. Класична школа конституціоналізму (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 8. Політичні і правові теорії США в період боротьби за незалежність у XVIII – XIX ст. (2 год.).

Політико-правові ідеї Бенджаміна Франкліна. Томас Пейн про державу і право. Політико-правові погляди Томаса Джефферсона. Олександр Гамільтон про державу і право. Політико-правове вчення Джеймса Медісона. Політико-правові ідеї Джона Адамса. Правові погляди Джона Маршалла. Вчення Олівера Холмса про право та політико-правові погляди Вудро Вільсона.

Питання для самостійного вивчення: Політико-правові погляди Бенджаміна Франкліна. «Ідея гомруля», як ідея самоврядування і політичного самовизначення північноамериканських провінцій. Томас Пейн про державу і право. Природні права людини. Право на щастя, свободу. Виникнення та форми держави. Критика Конституції США. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 9. Політична і правова думка в Німеччині кінця XVIII – початку XIX ст. (2 год.).

Іммануїл Кант про право і державу. Правова теорія Іоганна Готліба Фіхте. Георг Гегель про державу і право. Історична школа права. Густав Гуго, Фрідріх Савіньї, Георг Пухта.

Питання для самостійного вивчення: Іммануїл Кант про право і державу. Загальна характеристика. Правова теорія і етика. Визначення права Кантом. Утворення держави. Законодавча влада. Публічне право. Форми держави. Методи управління. Суверенітет народу. Реформи в області юриспруденції Німеччини. Проект «Вічного світу». Концепція міжнародного права. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 10. Погляди на державу і право в Англії і Франції в першій половині XIX ст. (2 год.).

Правова теорія Ієремія Бентама з питань права і держави. Правові вчення Джона Остіна, Джона Стюарта Мілля. Концепція конституційної держави Бенжамена Констана і Алексіса Токвіля. Політико-правова доктрина Огюста Конта. Теорія реформ держави, права Вільгельма Гумбольдта і Лоренцо Штейна. «Надкласова монархія».

Питання для самостійного вивчення: Правова теорія Ієремія Бентама з питань права і держави. Загальна характеристика. Утилітаризм. Ставлення до природного права. Право – це вираження свободи суверена. Кодекс законів Бентама: цивільне, кримінальне, конституційне право. Критика школи природного права. Правові вчення Джона Остіна. Книга Остіна «Лекції про юриспруденцію, чи філософія позитивного права». Один із перших представників юридичного позитивізму. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 11. Правові теорії в Західній Європі в другій половині XIX ст. (2 год.).

Юридичний позитивізм Карла Бергбома й Адемара Есмена. Вчення Рудольфа Ієрінга про право і державу. Правова концепція Георга Єллінека. Проблеми держави і права у вченнях Герберта Спенсера. Правова теорія держави Людвіга Гумпловича. Неокантіанське вчення про право Рудольфа Штаммлера.

Питання для самостійного вивчення: Проблеми держави і права в ученнях Герберта Спенсера. Основні обов'язки держави. Суспільство і держава. Військове і промислове суспільство. Закон «ритму». «Насильницька практика». Індивідуальне право особистості. Лібералізм Спенсера. Робота «Людина проти держави». Неспроможність державного соціалізму і комунізму. Дух індивідуалізму, конкуренція, особиста боротьба – ідеї Спенсера. Вчення Рудольфа Ієрінга про право і державу. Роботи «Дух римського права на різних ступенях його розвитку», «Боротьба за право», «Ціль у праві». Установки Ієрінга: «юриспруденція понять», «юриспруденція інтересів». Зміст права. Ціль – творець права. Право – вираження загальних інтересів. Приватна власність і природа людини. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 12. Правові ідеї в Європі на початку ХХ ст. (2 год.).

Соціалістичні політико-правові вчення. Позитивістський нормативізм Ганса Кельзена. Правова доктрина солідаризму Леона Дюгі. Психологічна теорія права Лева Йосиповича Петражицького. Школа «вільного права». Політико-правова теорія типології влади, теорії еліт, бюрократії. Макс Вебер, Вільфредо Парето, Гаєтано Моска.

Питання для самостійного вивчення: Ревізія марксизму. Едуард Бернштейн. Основна ідея більшовизму. В. І. Ульянов (Ленін). Теоретик анархізму П.О. Кропоткін. Анархо-синдикалізм. Жорж Сорель. Позитивістський нормативізм Ганса Кельзена. Робота «Чиста теорія права». Загальна теорія права. Законодавчі норми, їх елементи, їх взаємини. Єдність права в позитивних законних порядках. Правопорядок. Держава як панування права. Відсутність «чистої теорії права». Робота «Доктрина природного права перед трибуналом науки». (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 13. Політична і правова думка Київської Русі (2 год.).

Етапи формування давньоукраїнської державності та її фіксація у письмових джерелах. Початок становлення української державності. Княгиня Ольга та розвиток права. Розквіт Київської Русі за Володимира Великого. Християнізація та державність. Утвердження української ранньофеодальної держави. Правові настанови Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха.

Питання для самостійного вивчення: Княгиня Ольга і її реформи. «Руська Правда» Ярослава Мудрого – перший юридичний кодекс 1015–1016 рр. Особливо важливі пам'ятки періоду Київської Русі. «Слово про закон і благодать», XI ст. київського митрополита Іларіона. «Повість временних літ», XII ст. літописця Нестора. «Повчання дітям», XII ст. Володимира Мономаха. «Слово о полку Ігоревім», XII ст. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 14. Українська політико-правова думка XVI – початку XVII ст. (2 год.).

Гуманістичні погляди на державність доби Ренесансу в Україні. (Ю. Дрогобич, С. Оріховський, В. Острозький, М. Смотрицький). Політико-правові ідеї реформації і контрреформації на українських землях. (І. Вишенський, К. Транквіліон-Старовецький, Л. Зізаний, С. Зізаний, Я. Длугош. І. Борецький, Ф. Христофор, П. Скарга). Роль Києво-Могилянської академії в державотворенні і праві. (П. Могила, Ф. Прокопович, С. Яворський).

Питання для самостійного вивчення: Українська політико-правова думка XVI–XVIII ст. Загальна характеристика. Юрій Дрогобич, Станіслав Оріховський – Роксолан, В.К. Острожзський, Філалет Христофор, Скарга Петро, Петро Могила, Феофан Прокопович та їхня політична та правова діяльність. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 15. Право і політика козацько-гетьманської держави. Державно-правові концепції українського Відродження (2 год.).

Внесок Богдана Хмельницького в українське державотворення. Політико-правові ідеї України часів Руїни (Ю. Хмельницький, І. Виговський, Ю. Немирич). Іван Мазепа в боротьбі за українську державність. Конституція Пилипа Орлика. Правові ідеї Яківа Козельського та Семена Десницького. Василь Капніст про автономію України. Григорій Сковорода та Іван Котляревський – видатні мислителі XVIII століття.

Питання для самостійного вивчення: Політико-правова думка Якова Козельського, Григорія Сковороди, Семена Десницького, Івана Котляревського. «Природне право» Й.Б. Шада, «Теорія загальних прав» П. Лодія. Захисник прав народу на рідну мову та освіту І. Могилянський. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 16. Політико-правові вчення України середини XIX – початку XX ст. (2 год.).

Концепції конституціоналізму Кирило-Мефодіївського товариства (М. Костомаров, Г. Андрузький). Тарас Шевченко – ідеолог народної революції. Революційно-демократична ідеологія українських народників (М. Драгоманов, В. Антонович, П. Чубинський, В. Вербицький). Держава і право у поглядах українських соціалістів та радикалів (С. Подолинський, О. Терлецький, М. Павлик). Демократичні та національно-державницькі погляди Івана Франка та Лесі Українки. Формування Львівської та Одеської юридичних шкіл (О. Огоновський, П. Казанський, О. Федоров).

Питання для самостійного вивчення: Сергій Подолинський, Іван Франко, Леся Українка та їхні політико-правові погляди. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 17. Політико-правові вчення України XX – XXI ст. (2 год.).

Формування соціологічної школи права (Є. Ерліх та Б. Кістяківський). Михайло Грушевський – центральна постать українського державотворення початку XX століття. Українські концепції держави та права першої половини XX століття (В. Вернадський, С. Дністрянський, Ю. Бачинський, М. Лозинський, В. Липинський, В. Винниченко). Концепції українського націоналізму (М.

Міхновський та Д. Донцов). Радянський період розвитку українських правових вчень. Тенденції розвитку сучасної української правової думки.

Питання для самостійного вивчення: Постанова Верховної ради УРСР від 24 серпня 1991 р. «Про проголошення незалежності України». Референдум та вибори Президента України 1 грудня 1991 р. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Зміст практичних занять

Тема 1. Політико-правові вчення Давнього Сходу.

Виникнення політико-правових вчень. Політико-правові вчення Давньої Індії. Політико-правові вчення Давнього Китаю.

Питання для самостійного вивчення: Виникнення політико-правових вчень. Їх загальна характеристика. Міфологічний та релігійний характер. Політико-правова свідомість давніх народів Китаю, Індії, Шумеру, Вавилону, Персії, Іудейської держави, Єгипту та ін. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 2. Політичні і правові концепції античного світу.

Політичні і правові концепції Стародавньої Греції. Політичні і правові теорії Стародавнього Риму. Політичні і правові ідеї раннього християнства. Зародження політико-правових вчень Августина Блаженного.

Питання для самостійного вивчення:

Виникнення політико-правових вчень. Їх загальна характеристика. Міфологічний та релігійний характер. Політичні і правові вчення Стародавньої Греції. Основні етапи розвитку політико-правової думки.

Гомер про справедливість та звичай, звичаєве право у поемах «Іліада», «Одіссея». Гесіод у поемі «Теогонія». «Важкі дні» про ідею права, справедливості. «Сім мудреців» і закони. Піфагор та справедливі закони. Геракліт за Божественний закон як джерело людського закону. Вчення Демокріта про закони для звичайних людей. Мудрій людині закони не потрібні. Сократ та його ідея законності. Зародження політико-правових вчень Августина Блаженного. Визнання християнства державною релігією. Іоанн Златоуст. Єпископ Гіппон «Блаженний». Робота «Про град Божий». (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 3. Політичні і правові ідеї Західної Європи періоду середньовіччя.

Теократичні вчення Августина Аврелія і тираноборська концепція Іоанна Солсберійського. Політико-правові ідеї середньовічних ересей.

Хома (Тома) Аквінський. Політико-правова теорія середньовічної схоластики.

Вчення про закони і державу Марсілія Падуанського. Середньовічні юристи.

Питання для самостійного вивчення: Загальна характеристика політико-правової ідеології. Теократичні вчення Августина Аврелія. Тираноборська концепція Іоанна Солсберійського. Основна ідея «тираноборчої концепції».

Політико-правові ідеї середньовічних ересей. «Добрі люди». Джон Уікліф. Ян Гус. «Гуситський рух». Програма Чашників. Програма таборитів. Селянсько-плебейські ересі. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 4. Погляди на державу і право в епоху Відродження, Реформації в Західній Європі XVI ст.

Вчення Нікколо Макіавеллі про державу. Теорія Жана Бодена про державний суверенітет. Політико-правові ідеї Реформації. Утопічний соціалізм і комунізм Томаса Мора і Томмазо Кампанелли. Політико-правові ідеї тираноборців. Етьєн де Ла Боесі.

Питання для самостійного вивчення: Вчення Нікколо Макіавеллі про державу. Відмова від теологічного тлумачення походження держави. Співвідношення політики, права, моралі. Робота «Государ». Політико-правові ідеї Реформації. Мартін Лютер. Теорія «Всесвященства». Томас Мюнцер. «Статейний лист». Жан Кальвін про державу і владу. Кальвінізм. Контрреформація. Єзуїти. Ігнатій Лойолой – засновник «Суспільства Ісуса». Утопічний соціалізм і комунізм Томаса Мора і Томмазо Кампанелли. «Утопія». Законодавство. Причини злочинності в Англії. «Місто Сонця». Право, правосуддя, покарання. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 5. Політико-правова думка періоду ранніх антифеодальних революцій у Голландії й Англії.

Вчення Гуго Гроція про право і державу. Погляди Томаса Гоббса на державу і право. Правова ідеологія в період Англійської революції 1640–1649 рр. Теорія природного права Бенедикта Спінози. Вчення Джона Локка про право і державу. Обґрунтування «Славної революції» в Англії 1688 р.

Питання для самостійного вивчення: Вчення Гуго Гроція про право і державу. Юриспруденція, природне та позитивне право. Принципи права. Міжнародне право. Ознаки держави. Верховна влада. Трактат «Про право війни і миру». Вчення Томаса Гоббса про державу і право. Природні закони. Війна всіх проти всіх – природний стан людства. Розуміння свободи як права робити все те, що не заборонено законом. Ціль законів. Робота «Левіафан, або матерія, форма і влада держави». Теорія природного права Бенедикта Спінози. Природне право. Вчення про право і державу. Обґрунтування демократії. Вчення Джона Локка про право і державу. Обґрунтування «Славної революції» в Англії 1688 р. Ідея права і свободи людини. Природні права. Приватна власність. Розподіл влади. Призначення держави – захист прав людини. Конституційна монархія в Англії. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 6. Правові ідеї німецького та італійського Просвітництва XVII- XVIII ст.

Природно-правові теорії в Німеччині. Самуїл Пуфендорф. Християн Томазій. Християн Вольф. Правові теорії в Італії. Джамбаттіста Віко. Чезаре Беккарія.

Питання для самостійного вивчення: Природно-правові теорії в Німеччині. Два напрямки в галузі державно-правової теорії. Самуїл Пуфендорф – засновник юридичної науки в Німеччині на світській основі. Християн Томазій про державотворення, природне право. Влада та її моральний, політичний, правовий аспекти. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 7. Концепції держави і права французького Просвітництва у XVIII ст. Політико-правова програма Вольтера. Політико-правова доктрина Шарля Монтеск'є. Теорія народного суверенітету Жан-Жака Руссо. Політико-правові вчення французького соціалізму і комунізму. Політико-правові думки періоду Французької революції 1789–1794 рр. Проблеми держави і права в документах «Змова в ім'я рівності».

Питання для самостійного вивчення: Політико-правова програма Вольтера. Теорія «деїзму». «Християнство і розум не можуть існувати одночасно». Позиція раціоналізму. Царство розуму і свободи. Природні права. Право приватної власності. Політико-правова доктрина Шарля Монтеск'є. Робота «Про дух законів». 1748 р. Природний стан людства та природні закони. Свобода «є право робити все, що дозволено законами». Форми держави. Поділ влади. Класична школа конституціоналізму. Французька революція 1789–1794 рр., поява термінів «комуністи», «комунізм». Проблеми держави і права в документах «Змова в ім'я рівності». Грах Бабеф і Марешаль. Створення «Таємної директорії суспільного порятунку». Травень 1796 р. Викриття Бабефа і його соратників. Основні політико-правові ідеї бабувістів. «Маніфест плебеїв». (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 8. Політичні і правові теорії США в період боротьби за незалежність у XVIII – XIX ст.

Політико-правові ідеї Бенджаміна Франкліна. Томас Пейн про державу і право. Політико-правові погляди Томаса Джефферсона. Олександр Гамільтон про державу і право. Політико-правове вчення Джеймса Медісона. Політико-правові ідеї Джона Адамса. Правові погляди Джона Маршалла. Вчення Олівера Холмса про право та політико-правові погляди Вудро Вільсона.

Питання для самостійного вивчення: Політико-правові погляди Бенджаміна Франкліна. «Ідея гомруля», як ідея самоврядування і політичного самовизначення північноамериканських провінцій. Томас Пейн про державу і право. Природні права людини. Право на щастя, свободу. Виникнення та форми держави. Критика Конституції США. Вчення Олівера Холмса про право. Право як результат досвіду і передбачення. Розвиток права разом з еволюцією суспільства. Роль судів у творенні права. Політико-правові погляди Вудро Вільсона щодо держави та влади. Політика і право як відтворення реальності. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 9. Політична і правова думка в Німеччині кінця XVIII – початку XIX ст.

Іммануїл Кант про право і державу. Правова теорія Іоганна Готліба Фіхте. Георг Гегель про державу і право. Історична школа права. Густав Гуго, Фрідріх Савіньї, Георг Пухта.

Питання для самостійного вивчення: Іммануїл Кант про право і державу. Загальна характеристика. Правова теорія і етика. Визначення права Кантом. Утворення держави. Законодавча влада. Публічне право. Форми держави. Методи управління. Суверенітет народу. Реформи в області юриспруденції Німеччини. Проект «Вічного світу». Концепція міжнародного права. Фрідріх

Карл Савіньї і його роботи «Про покликання наше до законодавства і правознавства», «Право володіння». Право всіх народів як історичний шлях людства. Національний дух – еволюція права. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 10. Погляди на державу і право в Англії і Франції в першій половині XIX ст.

Правова теорія Ієремія Бентама з питань права і держави. Правові вчення Джона Остіна, Джона Стюарта Мілля. Концепція конституційної держави Бенжамена Констана і Алексіса Токвіля. Політико-правова доктрина Огюста Конта.

Теорія реформ держави, права Вільгельма Гумбольдта і Лоренцо Штейна. «Надкласова монархія».

Питання для самостійного вивчення: Правова теорія Ієремія Бентама з питань права і держави. Загальна характеристика. Утилітаризм. Ставлення до природного права. Право – це вираження свободи суверена. Кодекс законів Бентама: цивільне, кримінальне, конституційне право. Критика школи природного права. Правові вчення Джона Остіна. Книга Остіна «Лекції про юриспруденцію, чи філософія позитивного права». Один із перших представників юридичного позитивізму. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 11. Правові теорії в Західній Європі в другій половині XIX ст.

Юридичний позитивізм Карла Бергбома й Адемара Есмена. Вчення Рудольфа Ієрінга про право і державу. Правова концепція Георга Єллінека. Проблеми держави і права у вченнях Герберта Спенсера. Правова теорія держави Людвіга Гумпловича. Неокантіанське вчення про право Рудольфа Штаммлера.

Питання для самостійного вивчення: Проблеми держави і права в ученнях Герберта Спенсера. Основні обов'язки держави. Суспільство і держава. Військове і промислове суспільство. Закон «ритму». «Насильницька практика». Індивідуальне право особистості. Лібералізм Спенсера. Робота «Людина проти держави». Неспроможність державного соціалізму і комунізму. Дух індивідуалізму, конкуренція, особиста боротьба – ідеї Спенсера. Вчення Рудольфа Ієрінга про право і державу. Роботи «Дух римського права на різних ступенях його розвитку», «Боротьба за право», «Ціль у праві». Установки Ієрінга: «юриспруденція понять», «юриспруденція інтересів». Зміст права. Ціль – творець права. Право – вираження загальних інтересів. Приватна власність і природа людини. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 12. Правові ідеї в Європі на початку XX ст.

Соціалістичні політико-правові вчення. Позитивістський нормативізм Ганса Кельзена. Правова доктрина солідаризму Леона Дюгі. Психологічна теорія права Лева Йосиповича Петражицького. Школа «вільного права». Політико-правова теорія типології влади, теорії еліт, бюрократії. Макс Вебер, Вільфредо Парето, Гаetano Моска.

Питання для самостійного вивчення: Ревізія марксизму. Едуард Бернштейн. Основна ідея більшовизму. В. І. Ульянов (Ленін). Теоретик анархізму П.О. Кропоткін. Анархо-синдикалізм. Жорж Сорель. Позитивістський нормативізм

Ганса Кельзена. Робота «Чиста теорія права». Загальна теорія права. Законодавчі норми, їх елементи, їх взаємини. Єдність права в позитивних законних порядках. Правопорядок. Держава як панування права. Відсутність «чистої теорії права». Робота «Доктрина природного права перед трибуналом науки». (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 13. Політична і правова думка Київської Русі.

Етапи формування давньоукраїнської державності та її фіксація у письмових джерелах Початок становлення української державності. Княгиня Ольга та розвиток права. Розквіт Київської Русі за Володимира Великого. Християнізація та державність. Утвердження української ранньофеодальної держави. Правові настанови Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха.

Питання для самостійного вивчення: Княгиня Ольга і її реформи. «Руська Правда» Ярослава Мудрого – перший юридичний кодекс 1015–1016 рр. Особливо важливі пам'ятки періоду Київської Русі. «Слово про закон і благодать», XI ст. київського митрополита Іларіона. «Повість временних літ», XII ст. літописця Нестора. «Повчання дітям», XII ст. Володимира Мономаха. «Слово о полку Ігоревім», XII ст. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 14. Українська політико-правова думка XVI – початку XVII ст.

Гуманістичні погляди на державність доби Ренесансу в Україні. (Ю. Дрогобич, С. Оріховський, В. Острозький, М. Смотрицький). Політико-правові ідеї реформації і контрреформації на українських землях. (І. Вишенський, К. Транквіліон-Старовецький, Л. Зізаній, С. Зізаній, Я. Длугош. І. Борецький, Ф. Христофор, П. Скарга). Роль Києво-Могилянської академії в державотворенні і праві. (П. Могила, Ф. Прокопович, С. Яворський)

Питання для самостійного вивчення: Українська політико-правова думка XVI–XVIII ст. Загальна характеристика. Юрій Дрогобич, Станіслав Оріховський – Роксолан, В.К. Острожзський, Філарет Христофор, Скарга Петро, Петро Могила, Феофан Прокопович та їхня політична та правова діяльність. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 15. Державно-правові концепції українського Відродження.

Внесок Богдана Хмельницького в українське державотворення. Політико-правові ідеї України часів Руїни (Ю. Хмельницький, І. Виговський, Ю. Немирич). Іван Мазепа в боротьбі за українську державність. Конституція Пилипа Орлика. Правові ідеї Яківа Козельського та Семена Десницького. Василь Капніст про автономію України. Григорій Сковорода та Іван Котляревський – видатні мислителі XVIII століття

Питання для самостійного вивчення: Політико-правова думка Якова Козельського, Григорія Сковороди, Семена Десницького, Івана Котляревського. «Природне право» Й.Б. Шада, «Теорія загальних прав» П. Лодія. Захисник прав народу на рідну мову та освіту І. Могильницький. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 16. Політико-правові вчення України середини XIX – початку XX ст.

Концепції конституціоналізму Кирило-Мефодіївського товариства (М. Костомаров, Г. Андрузький). Тарас Шевченко – ідеолог народної революції. Революційно-демократична ідеологія українських народників (М. Драгоманов, В. Антонович, П. Чубинський, В. Вербицький). Держава і право у поглядах українських соціалістів та радикалів (С. Подолинський, О. Терлецький, М. Павлик). Демократичні та національно-державницькі погляди Івана Франка та Лесі Українки. Формування Львівської та Одеської юридичних шкіл (О. Огоновський, П. Казанський, О. Федоров).

Питання для самостійного вивчення: Сергій Подолинський, Іван Франко, Леся Українка та їхні політико-правові погляди. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Тема 17. Політико-правові вчення України ХХ – ХХІ ст.

Формування соціологічної школи права (Є. Ерліх та Б. Кістяківський). Михайло Грушевський – центральна постать українського державотворення початку ХХ століття. Українські концепції держави та права першої половини ХХ століття (В. Вернадський, С. Дністрянський, Ю. Бачинський, М. Лозинський, В. Липинський, В. Винниченко). Концепції українського націоналізму (М. Міхновський та Д. Донцов). Радянський період розвитку українських правових вчень. Тенденції розвитку сучасної української правової думки.

Питання для самостійного вивчення: Постанова Верховної ради УРСР від 24 серпня 1991 р. «Про проголошення незалежності України». Референдум та вибори Президента України 1 грудня 1991 р. Михайло Сергійович Грушевський. Робота «Історія України-Руси». Чотири Універсали. Центральна рада. Перший президент України. Кость Левицький (ЗУНР). 22 січня 1919 р., Київ, акт возз'єднання УНР і ЗУНР в єдину соборну Україну. Микола Міхновський і його поняття «державна незалежність», «державна самостійність». Вячеслав Липинський. Правова теорія державності. Демократія. Конституційна монархія. Д. Донцов – теорія «інтегрального націоналізму». Робота «Націоналізм». Воля до життя. Воля до влади. Воля до експансії. Романтизм. Догматизм. Володимир Винниченко. Робота «Відродження нації». Еволюція політикоправових поглядів. Репресивна політика І.В. Сталіна в Україні. Вивчення «Короткого курсу ВКП б» та спричинені цим наслідки. Смерть М. Хвильового. Конституційна, адміністративна, судова реформи як основа динамічних інтеграційних процесів, що визначають місце України в сучасному світі. (1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Зміст самостійної роботи студентів

Розподіл годин, виділених на вивчення «Історія вчень про державу і право»

Найменування видів дисципліни роботи	Розподіл годин
---	-----------------------

Самостійна робота, год, у т.ч.:	48
Опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	28
Підготовка до поточного тестування	2
<p>Опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Політико-правова свідомість давніх народів Китаю, Індії, Шумеру, Вавилону, Персії, Іудейської держави, Єгипту та ін. 2. «Повчання Птахотепа», «Стезя Шамаша», «Закон Хаммурапі», «Старий Завіт», «Авести» Заратустри, «Історія» Геродота стосовно Єгипту. 3. Політико-правова ідеологія Давньої Індії. «Світовий закон» (РТА), «Закон Ману». Брахманізм. Буддизм. Школа Локаяти. 4. Політико-правові вчення Давнього Китаю. Книга історичних передбачень «Шу дзин». Великий план «Хунгфан». Лао-цзи та його книга «Дао-де цзин». 5. Конфуцій і конфуціанство, робота «Лунь юй». Мо-цзи та його джерело мудрості. Шан Ян, робота «Шан цзюнь шу», школа законників. 6. Політико-правові питання в роботах «Держава», «Політика», «Закони» Платона. Ідея непорушності законів Платона в роботах «Політика», «Етика». 7. Стоїки, вчення про «долю» – «природний закон». Полібій і послідовна зміна шести форм держави в трактаті «Історія». Політико-правові погляди Епікура. 8. Політичні і правові вчення Стародавнього Риму. Основні етапи розвитку вчень про державу і право. Ціцерон про ідеальну державу та її форми, природне право, право народу і право римських громадян у роботах «Про обов'язки», «Про державу», «Про закони». 9. Хома Аквінський (Аквінат). Політико-правова теорія середньовічної схоластики. Боротьба з ересями за допомогою «силогізмів». Чотири види законів. 10. Вчення про закони і державу Марсилія Падуанського. Ідея народного суверенітету. Роль народу у законотворчості. Реформа церкви. Заборона церковного суду «інквізиції». 	18

11. Середньовічні юристи. Школа «глоссаторів». Генрі Бректон. Філіп де Бомануар. Постглоссатори. Схоластична логіка. Бартол де Саксоферрато.
12. «Саксонське зеркало» Ейнке фон Репкова. Збірник норм звичаєвого права і судової практики північно-східної Німеччини з коментарями укладача.
13. Політико-правові ідеї Реформації. Мартін Лютер. Теорія «Всесвященства». Томас Мюнцер. «Статейний лист». Жан Кальвін про державу і владу. Кальвінізм.
14. Контрреформація. Єзуїти. Ігнатій Лойолой – засновник «Суспільства Ісуса». Утопічний соціалізм і комунізм Томаса Мора і Томмазо Кампанелі. «Утопія». Законодавство.
15. Вчення Томаса Гоббса про державу і право. Природні закони.
16. Права і ідеологія в період Англійської революції 1640–1649 рр. Політикоправові погляди індепендентів. Джон Мільтон. Прихильники Кромвелля «гранди». Генрі Айртон. Демократична конституція Англії. Левелери. Джон Лільберн. Дігери. Джерард Уїнстелі та його проект Конституції держави.
17. Теорія природного права Бенедикта Спінози. Природне право. Вчення про право і державу.
18. Вчення Джона Локка про право і державу. Обґрунтування «Славної революції» в Англії 1688 р.
19. Політико-правова доктрина Шарля Монтеск'є. Робота «Про дух законів» 1748 р.
20. Теорія народного суверенітету Жан-Жака Руссо. Причини появи нерівності. Розвиток цивілізації.
21. Якобінці. Вожді руху Максиміліан Робесп'єр і Жан Поль Марат. Якобінська Конституція 1793 р. Терор. Термидоріанський переворот 1794 р. Розгром якобінської диктатури.
22. Французька революція 1789–1794 рр., поява термінів «комуністи», «комунізм».
23. Політико-правові вчення Джеймса Медісона. Демократична платформа. «Батько американської конституції» 1787 р. Республіканське правління.
24. Теорія рівноваги відособленої влади. Політико-правові ідеї Джона Адамса. Засновник сучасного консерватизму.
25. Ідеал – змішана форма правління. Збалансованість публічної влади. Правові погляди Джона Маршалла. Справа «Мербері проти Медісона» 1803 р., як винахідливість голови Верховного суду Д. Маршалла. Практика нагляду за конституційністю законів, кількістю нових доводів і висновків.

26. Вчення Олівера Холмса про право. Право як результат досвіду і передбачення. Розвиток права разом з еволюцією суспільства. Роль судів у творенні права.
27. Політико-правові погляди Вудро Вільсона щодо держави та влади. Політика і право як відтворення реальності.
28. Іммануїл Кант про право і державу. Загальна характеристика. Правова теорія і етика. Визначення права Кантом. Утворення держави. Законодавча влада.
29. Правова теорія Іоганна Готліба Фіхте. Поняття права як поняття відносин між розумними істотами. Юридичні закони. Свобода народу – стрижень законодавства. Республіканська форма правління. Теорія ідеальної держави. Робота «Замкнута торгова держава».
30. Георг Гегель про державу і право. Предмет та метод гегелівської філософії права. Філософія права – наукове пізнання держави і права. Юридичні закони. Поняття «право» – ідея права, особливе право, позитивне право.
31. Політико-правова доктрина Огюста Конта. Позитивізм Конта. Історія людства – це процес становлення і розвитку розуму самої людини. Закон трьох стадій. Теологічна стадія. Метафізична стадія. Позитивна стадія.
32. Проблеми держави і права в ученнях Герберта Спенсера. Основні обов'язки держави. Суспільство і держава.
33. Політико-правова теорія типології влади, теорії еліт, бюрократії. Макс Вебер. Парламентська демократія. Адміністративна бюрократія. Концепція ідеальних типів влади. Раціональне управління суспільством.
34. Особливо важливі пам'ятки періоду Київської Русі. «Слово про закон і благодать», XI ст. київського митрополита Іларіона. «Повість временних літ», XII ст. літописця Нестора. «Повчання дітям», XII ст. Володимира Мономаха.
35. «Слово о полку Ігоревім», XII ст. Українська політико-правова думка XVI–XVIII ст. Загальна характеристика. Юрій Дрогобич, Станіслав Оріховський – Роксолан, В.К. Острожзський, Філарет Христофор, Скарга Петро, Петро Могила, Феофан Прокопович та їхня політична та правова діяльність.
36. Богдан Хмельницький і національно-визвольна війна України 25 січня 1648 р.– 8 січня 1654 р. Переяславська угода 18 січня 1654 р. Поділ українського суспільства на два табори «прозахідний», «промосковський».
37. Перше юридичне осмислення державно-політичного устрою України у «Пактах і Конституції законів та вольностей Війська Запорозького», укладених 16 квітня 1710 р. між гетьманом

Пилипом Орликом та старшиною і запорожцями, очолюваними кошовим К. Гордієнком.

38. Політико-правові вчення XIX–XX ст. Загальна характеристика. Кирило-Мефодіївське товариство. «Статут Слов'янського товариства св. Кирила і Мефодія».

39. Михайло Драгоманов – вітчизняний конституціоналіст. Автономно-федералістична концепція.

40. Сергій Подолинський, Іван Франко, Леся Українка та їхні політико-правові погляди.

41. Михайло Сергійович Грушевський. Робота «Історія України-Руси». Чотири Універсали. Центральна рада. Перший президент України.

42. Кость Левицький (ЗУНР). 22 січня 1919 р., Київ, акт возз'єднання УНР і ЗУНР в єдину соборну Україну.

43. Микола Міхновський і його поняття «державна незалежність», «державна самостійність».

44. Вячеслав Липинський. Правова теорія державності. Демократія. Конституційна монархія. Д. Донцов – теорія «інтегрального націоналізму». Робота «Націоналізм». Воля до життя. Воля до влади. Воля до експансії. Романтизм. Догматизм.

45. Володимир Винниченко. Робота «Відродження нації». Еволюція політикоправових поглядів.

46. Постанова Верховної ради УРСР від 24 серпня 1991 р. «Про проголошення незалежності України».

47. Референдум та вибори Президента України 1 грудня 1991 р.

48. Вибірчий процес 1994–2014 рр. Формування політичних сил сучасної України та їх представництво у Верховній Раді України.

49. Конституція України 1996 р. як база трансформаційних процесів в Україні.

50. Президентські вибори 2014 р. Зміни в правовій культурі і правовій свідомості українського суспільства.

51. Конституційна, адміністративна, судова реформи як основа динамічних інтеграційних процесів, що визначають місце України в сучасному світі.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Усі теоретичні та методичні матеріали з навчальної дисципліни, а також графік відпрацювань, представлені в “Системі дистанційної освіти”. Відвідування занять з курсу є обов'язковим. Під час проведення лекційних занять, викладач може оцінювати знання здобувачів, що значно покращить підсумкову аудиторну оцінку. Під час виконання письмових тестових завдань недопустимо порушення академічної доброчесності. Студент повинен дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися до інших учасників навчального процесу, дотримуватися

дисципліни, дбайливо ставитись до обладнання та книжкового фонду УКД, виконувати графік навчального процесу.

Оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів відповідно до «Положення про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу студентів» розглядає та вирішує перший проректор або проректор з навчальної роботи на підставі заяви студента або подання декана.

Будь-які прояви академічної недоброчесності врегульовуються відповідно до чинних в університеті правил і положень. Усі студенти під час занять мають поводитися відповідно до етичних норм, що діють в Університеті Короля Данила.

Поведінка поведження здобувачів у аудиторії і взаємини з викладачем здійснюються у відповідності до [Кодексу корпоративної етики](#) та [Принципів і норм академічної доброчесності, як функціонують в УКД](#).

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни застосовується комплекс методів для організації навчання студентів з метою розвитку їх логічного та абстрактного мислення, творчих здібностей, підвищення мотивації до навчання та формування особистості майбутнього фахівця в галузі права.

Програмний результат навчання	Метод навчання	Метод оцінювання
РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.	Словесні методи: лекція, розповідь-пояснення. Практичні методи: дослідні роботи, практичні роботи. Індуктивний, дедуктивний, аналітичний, узагальнення, конкретизація, виокремлення основного, дослідницький. Методи самостійної роботи вдома. Інтерактивний метод: кейс-метод.	Поточний контроль, тестовий контроль, екзамен
РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю	Словесні методи: лекція, розповідь-пояснення, бесіда. Наочні методи: комп'ютерні і мультимедійні методи. Практичні методи: вправи, дослідні роботи, практичні роботи. Індуктивний, дедуктивний, аналітичний, синтетичний, порівняння,	Поточний контроль, тестовий контроль, екзамен

	<p>творчий, проблемно-пошуковий, дослідницький. Методи самостійної роботи вдома. Робота під керівництвом викладача. Інтерактивні методи: кейс-метод, мозковий штурм.</p>	
<p>РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.</p>	<p>Словесні методи: лекція, розповідь-пояснення. Практичні методи: дослідні роботи, практичні роботи. Індуктивний, дедуктивний, аналітичний, узагальнення, конкретизація, виокремлення основного, дослідницький. Методи самостійної роботи вдома. Інтерактивний метод: кейс-метод. Словесні методи: лекція, розповідь-пояснення. Практичні методи: дослідні роботи, практичні роботи. Індуктивний, дедуктивний, аналітичний, узагальнення, конкретизація, виокремлення основного, дослідницький. Методи самостійної роботи вдома. Інтерактивний метод: кейс-метод.</p>	<p>Поточний контроль, тестовий контроль, екзамен</p>
<p>РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.</p>	<p>Індуктивний, дедуктивний, аналітичний, узагальнення, конкретизація, виокремлення основного, дослідницький. Методи самостійної роботи вдома. Інтерактивний метод: кейс-метод.</p>	<p>Поточний контроль, тестовий контроль, екзамен</p>

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Процедура проведення контрольних заходів, а саме поточного контролю знань протягом семестру та підсумкового семестрового контролю, регулюється [«Положенням про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання»](#)

[знань та визначення рейтингу студентів](https://ukd.edu.ua/node/1149)», яке розміщено на сайті університету в розділі «Публічна інформація»: <https://ukd.edu.ua/node/1149>

Здобувачі мають право оскаржувати результати поточного оцінювання, а також інформувати про факти конфліктних ситуацій в академічній групі чи з викладачем у відповідності до [«Положення про політику та врегулювання конфліктних ситуацій»](#).

Фіксація **поточного** контролю здійснюється в “Електронному журналі обліку успішності академічної групи” на підставі чотирибальної шкали - “2”; “3”; “4”; “5”. У разі відсутності студента на занятті виставляється “н”. За результатами поточного контролю у Журналі, автоматично визначається підсумкова оцінка, здійснюється підрахунок пропущених занять.

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки студенти зобов'язані відпрацювати впродовж трьох наступних тижнів. У випадку недотримання цієї норми, замість “н” в журналі буде виставлено “0” (нуль балів), без права перездачі.

Здобувачі які ведуть конспект лекцій, мають план-проспект семінарського заняття, а також формулюють власну аналітичну думку з конкретного питання можуть претендувати на оцінку відмінно “5”. Також здобувачі, які приймають активну участь в обговоренні відповідей своїх колег можуть отримати додаткові бали до власної відповіді, або окрему оцінку. Якщо здобувач відповідав усно і виконував тестові завдання під час семінару, викладач вносить до Журналу дві оцінки.

До підсумкового контролю допускаються студенти які за результатами поточного контролю отримали не менше 35 балів. Усі студенти, що отримали 34 балів і менше, не допускаються до складання підсумкового контролю і на підставі укладання додаткового договору, здійснюють повторне вивчення дисципліни впродовж наступного навчального семестру.

Підсумковий контроль знань у формі диференційованого заліку (I семестр) проводиться у вигляді комп'ютерного тестування. За результатами підсумкового контролю (диференційований залік/екзамен) студент може отримати 40 балів.

Студенти, які під час підсумкового контролю отримали 24 бали і менше, вважаються такими, що не здали екзамен/диференційований залік і повинні йти на перездачу.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях оцінюється в балах (згідно Шкали оцінювання знань за ЄКТС) і є сумою балів отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

Шкала оцінювання знань за ЄКТС:

Оцінка за національною шкалою	Рівень досягнень, %
Національна диференційована шкала	
Відмінно	90 – 100

Добре	75 – 89
Задовільно	60 – 74
Незадовільно	0 – 59
Національна недиференційована шкала	
Зараховано	60 – 100
Не зараховано	0 – 59
Шкала ECTS	
A	90 – 100
B	83 – 89
C	75 – 82
D	68 – 74
E	60 – 67
FX	35 – 59
F	0 – 34

Студенти, які не з'явилися на екзамени без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

Об'єктивність процедур проведення контрольних заходів забезпечується відмежуванням результатів поточного контролю від результатів підсумкового контролю.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях оцінюється в балах (згідно Шкали оцінювання знань за ЄКТС) і є сумою балів отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. О. М. Мироненко, В. П. Горбатенко. К. : Академія, 2010. 454 с.
2. Історія політичних і правових вчень : навч. посіб. / Львів. комерц. акад. ; [уклад. Вдовичин І. Я.]. Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2016. 491 с.
3. Основи політичних і правових знань: навч. посіб. / Цюрупа М. В., Марценківський В. Т. Київ : НУОУ ; Ніжин : Лисенко [вид.], 2016. 143с.

4. Історія вчень про державу і право : курс лекцій / Ф. П. Шульженко, М. Ю. Наум ; Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. К. : Юрінком Інтер, 1997.
5. Історія вчень про державу і право: навч. посібник / А. І. Кормич ; Одеська національна юридична академія. О. : Юридична література, 2003. 336 с.
6. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. / М. І. Мірошніченко, В. І. Мірошніченко ; Національна академія внутрішніх справ України. К. : Атіка, 2004. 223 с.
7. Історія вчень про державу і право : підручник / за ред. проф. Г. Г. Демиденка, проф. О. В. Петришина. Х. : Право, 2009. 256 с.
8. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. / О. М. Мироненко, В. П. Горбатенко. К. : Академія, 2010. 454 с.
9. Історія політичних та правових вчень / Т. Г. Андрусак ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Л. : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. 220 с.
10. Історія вчень про державу і право: Від найдавніших часів до початку ХІХ століття: навч. посіб. / С. М. Санжаров ; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2008. 148 с.
11. Історія вчень про державу та право: Навч. посіб. для підготовки до іспитів / І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К.: ЦУЛ, 2013. 183 с.
12. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: Навч. посібник. – 4-те вид., доповн., у 2-х част. К.: Алерта, 2015. 416 с.

Додаткова література

1. Андрусак Т.Г. Історія політичних правових вчень. Львів: ЛНУ, 2001. 220 с.
2. Андрусак Т. Шлях до свободи (Михайло Драгоманов про права людини). Львів: Світ, 1998. 192 с.
3. Арістотель. Політика. К.: Основи, 2000. 239 с
4. Безгородний Є.Ф., Ковальчук Г.К., Масний О.С. Світова класична думка про державу і право: Навч. посібник. К.: Юрінком Інтер, 1999. С. 273–295.
5. Винниченко В. Відродження нації: У 3 ч. Відень, 1920. Ч.І. 535 с.
6. Гегель Георг Вільгельм Фрідріх. Основи філософії права, або Природне право і державознавство. К.: ЮНІВЕРС, 2000. 336 с.
7. Грушевський М.С. Хто такі українці і чого вони хочуть. К.: Т-во «Знання» України, 1991. 240 с.
8. Донцов Д. Дух нашої давнини. Дрогобич: Відродження, 1994. 122 с.
9. Драгоманівський збірник «Вільна спілка» та сучасний конституціоналізм / За ред.Т. Андрусяка. Львів: Світ, 1996. 254 с.
10. Драгоманов М.П. Вибране. К.: Либідь, 1991. 682 с.
11. Етнонаціональний розвиток України: терміни, визначення, персоналії. Ін-т держави і права АН України; Ін-т мовознавства АН України; Редкол.: Ю.І. Римаренко, І.Ф. Курас, І.М. Дзюба та ін. К., 1993. 800 с.
12. Кант Іммануїл. Критика чистого розуму. К.: ЮНІВЕРС, 2000. 504 с
13. Копиленко О.Л. «Українська ідея» М. Грушевського: історія і сучасність. К.: Либідь, 1991. 182 с.

14. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: Навч. посібник. К.: Алерта, 2012. 332 с.
15. Кухта Б.Л. З історії української політичної думки. К.: Генеза, 1994. 368 с.
16. Липинський В. Листи до братів-хліборобів про ідею і організацію українського монархізму. Нью-Йорк: Булава, 1954. 470 с.
17. Лок Джон. Два трактати про врядування. К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. 265 с.
18. Макіавеллі Нікколо. Флорентійські хроніки; Державець. К.: Основи, 1998. 492 с.
19. Мілл Джон Стюарт. Про свободу: Есе. К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. 463 с.
20. Пам'ятки суспільної думки України (XVIII – першої половини XIX ст.): Хрестоматія / За ред. А.Г. Болебруха. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. ун-та, 1995. 488 с.
21. Платон. Держава. К.: Основи, 2000. 355 с.
22. Потульницький В.А. Нариси з української політології (1819–1991). К.: Либідь, 1994. 320 с.
23. Сейбан Д.Г., Торсон Т.Л. Історія політичної думки: Пер. з англ. К.: Основи, 1997. 838 с.
24. Скрипнюк О. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2000. 600 с.
25. Токвіль Алексіс де. Про демократію в Америці. К.: Видавничий дім «Всесвіт», 1999. 590 с.
26. Українська суспільно-політична думка у XX ст.: документи і матеріали / Упорядники Т. Гунчак, Р. Солчаник. К., 1994.
27. Українська суспільно - політична думка в 20 столітті: Документи і матеріали / Ред.Гунчак Т., Сольчаник Р. Т.1. - Б.м.: Сучасність. 1983. 510 с.
28. Фома Аквінський. Коментарі до Арістотелевої «Політики». К.: Основи, 2000. 794 с.
29. Шульженко Ф.П., Наум М.Ю. Історія вчень про державу і право: Курс лекцій / За заг. ред. В.В. Копейчикова. К.: Юрінком Інтер, 1997. С. 79–82, 164–178.
30. Ціцерон Марк Тулій. Про державу; Про закон; Про природу богів. К.: Основи. 1998. 476 с.